

Tiltakskort om menneskehandel

Dette tiltakskortet beskriver hvordan du skal legge til rette for å identifisere ofre for menneskehandel som bor i asylmottak.

1 Definisjon på menneskehandel

Menneskehandel innebærer at kvinner, menn eller barn blir utnyttet til ulike former for prostitusjon og andre seksuelle formål, tvangsarbeid/tvangstjenester, kriminalitet, tigging, krigstjeneste eller fjerning av organer. Dette kan skje ved bruk av vold, trusler, misbruk av sårbar situasjon eller andre virkemidler. Formålet med utnyttningen er at bakmenn skal oppnå økonomisk gevinst eller andre fordeler. Utnyttningen kan ha foregått i hjemlandet, på reisen, ved lengre tids opphold i andre land, og/eller i Norge.

2 Plikten til å identifisere

Plikten til å identifisere mulige ofre for menneskehandel følger av [Europarådskonvensjonen om menneskehandel](#). Dersom du har rimelig grunn til å tro at en beboer har vært, er eller kan bli utsatt for utnyttning i menneskehandel, skal du/asylmottaket legge til rette for identifisering.

Plikten gjelder når

- beboeren selv opplyser å være utsatt
- andre opplyser at beboeren kan være utsatt (andre etater, organisasjoner, advokater osv).
- det er indikatorer som samlet gir rimelig grunn til å tro at beboeren er utsatt, se mer om indikatorer nedenfor.

3 Indikatorer

Det kan variere hvilke indikatorer som er aktuelle, avhengig av hva slags utnyttning søkeren har vært utsatt for. På [utnyttelse.no](#) vil du finne mer informasjon om hvordan avdekke utnyttelse og handle ved bekymring

Indikatorene under er ikke rangert eller ment som en uttømmende liste. Indikatorene trenger isolert sett ikke å indikere utnyttelse. Det er viktig at indikatorene ses i sammenheng, og at du foretar en helhetsvurdering.

Du bør være spesielt oppmerksom dersom søkeren

- er påtruffet i kriminelle miljøer eller prostitusjonsmiljøer
- forteller om prostitusjonserfaring eller utnyttning
- har oppholdt seg lenge i Norge eller Europa uten lovlig opphold
- kan være mindreårig

Andre indikatorer kan særlig være at søkeren

- kommer fra et land som er kjent for rekruttering til menneskehandel,

- bor privat og ikke ønsker å oppgi adresse/ikke kjenner sin adresse,
- er bundet av gjeld eller har fått sine reisekostnader betalt av tilretteleggere, og må betale tilbake gjennom å arbeide eller yte tjenester,
- gir inntrykk av at hun eller han er overvåket,
- mangler kontroll over eget pass eller reisedokument.

Indikatorer som gjelder mindreårige, kan være at søkeren

- har søkt om beskyttelse etter å ha blitt pågrepet av politiet uten id-dokumenter,
- har vært på reise lenge og har en vag forklaring på hvordan han eller hun har klart seg underveis
- har kommet til Norge sammen med mennesker den mindreårige ikke er i slekt med, eller som er fjern slekt
- har forsvunnet fra asylmottak tidligere
- har oppholdt seg ulovlig i Europa i lengre tid uten omsorgspersoner
- oppgir å være voksen, men det er stor avstand mellom oppgitt alder og fremtoning eller atferd
- har mye penger og/eller har dyre verdigjenstander som han eller hun ikke kan gjøre rede for
- har en "fikser" som arrangerer barnets virksomhet. Indikatorer kan være at barnet er utstyrt med mobiltelefon, og at ukjente voksne oppsøker barnet eller følger barnet til intervjuet.

4 Ved mistanke om menneskehandel

For å identifisere om en beboer er utsatt for menneskehandel skal du ha en samtale med beboeren. Du skal følge opp dersom du har begrunnet bekymring eller mistanke om at beboeren er utsatt for menneskehandel.

4.1 Gjennomfør samtale med beboeren

Samtalen skal gjennomføres på et egnet rom, med kvalifisert tolk, og så snart som mulig etter at mistanken har oppstått. UDIs regionale enhet kan bistå under samtalen ved behov.

Under identifiseringssamtalen skal saksbehandleren/den mottaksansatte

- forklare hva som gjør at du lurer på om søkeren kan være utsatt for menneskehandel
- legge til rette for at søkeren kan fortelle om eventuell utnyttning,
- gi informasjon om rettigheter og hjelpetilbud.

Det er viktig med en god innledning til samtalen, med fokus på kontaktetablering, og at samtalen avsluttes på en god måte. Det bør stilles åpne spørsmål og gis mulighet til at beboeren kan fortelle fritt innenfor avgrensede temaer.

4.1.1 Eksempler på formuleringer

Start gjerne med å fortelle hvorfor du ønsker en samtale med søkeren, og forklar at både du og tolken har taushetsplikt, og hva det betyr. Fortell hvorfor du er bekymret for søkeren, og spør hva vedkommende tenker om det.

Sett så ord på mistanken om menneskehandel:

«Vi vet at personer i samme situasjon som deg, kan være utnyttet i menneskehandel. Menneskehandel er når en person tvinger eller utnytter en annen, til for eksempel prostitusjon, arbeid, tigging eller kriminalitet.

Eksempler på spørsmål du kan stille:

- Har noen utnyttet eller tvunget deg til noe, i hjemlandet ditt, på reisen eller her i Norge?
- Er det noen som bestemmer over deg, eller noen du er redd for i Norge?
- Er det noen du skylder penger, som krever at du gjør arbeid eller tjenester for dem her i Norge?»

Hvis søkere som gir opplysninger om menneskehandel har medfølgende barn, skal du spørre om barna også har blitt tvunget eller utnyttet til arbeid eller tjenester.

4.1.2 Hvis beboeren er mindreårig kan du si

«Vi vet at noen barn må arbeide eller gjøre andre ting for voksne, slik at voksne kan tjene penger. Er dette en situasjon du har vært i, eller er i? Kjenner du noen som er i en slik situasjon?»

Følg så opp med spørsmålene under punkt 4.1.1.

4.2 Informer om rettigheter og hjelpetilbud

Gi informasjon om rettigheter og hjelpetilbud:

«Hvis du er utsatt for menneskehandel, kan du få hjelp. Det er forbudt å tvinge noen til å arbeide for seg eller til å utnytte noen seksuelt som for eksempel i prostitusjon. Du kan

- få **trygg bolig** på et krisesenter eller fra barnevernet (mindreårige)
- få gratis **hjelp fra advokat** for veiledning og til å anmelde de som har utnyttet deg
- du kan søke om **refleksjonsperiode**, en oppholdstillatelse som varer i seks måneder for at du skal kunne komme deg vekk fra de som har utnyttet deg.
- få hjelp til **trygg retur** til hjemlandet ditt fra organisasjonen IOM dersom du ønsker det

Har du noen spørsmål til denne informasjonen?

Hjelpeorganisasjonen ROSA bistår personer som er utsatt for menneskehandel. De kan hjelpe deg med å få et trygt sted å bo og gratis hjelp fra advokat. Du kan ta kontakt med dem når som helst på telefon 22 33 11 60 (gi beboeren telefonnummeret på en lapp, med nettadressen www.rosa-help.no. Vis gjerne nettsiden).

Ønsker du at jeg hjelper deg med å komme i kontakt med ROSA?

Du kan også kontakte politiet på telefon 112 dersom du en dag trenger det.»

Informasjonen skal gis selv om søkeren ikke oppgir å være utsatt for utnyttning og ikke ønsker bistand. Mange ofre for menneskehandel ønsker ikke eller tør ikke å fortelle om sin reelle situasjon, og informasjonen kan bidra til at søkeren oppsøker hjelp på sikt.

4.3 Vurder behov for akutt oppfølging

Det kan være behov for akutt oppfølging dersom beboeren står i fare for å bli utnyttet i Norge, eller har behov for akutt helsehjelp. Sikkerheten til beboeren skal ivaretas.

Hvis du er i tvil:

- Spør søkeren «Trenger du hjelp med en gang?»
- Be om veiledning fra ROSA.

Ved behov for akutt oppfølging, skal du

- ringe politiet (02800) ved behov for akutte sikkerhetstiltak
- ringe barneverntjenesten/barnevernsvakten, hvis søkeren er enslig mindreårig eller medfølgende barn og det er behov for akutt plassering. Søk veiledning hos [Bufdirs veiledningstjeneste for mindreårige ofre for menneskehandel](#).
- ringe ROSA hvis beboeren har behov for trygg bolig utenfor asylmottak (gjelder alle kjønn og utnyttingsformer)

ROSA kan tilby trygt botilbud for både kvinner og menn som er utnyttet i menneskehandel, og deres eventuelle medfølgende barn. ROSA bistår også med kontakt med advokat som igjen bistår med tilgang til øvrige rettigheter.

4.4 Informer UDIs regionale enhet

UDI har behov for informasjon om at en beboer kan være utsatt for menneskehandel

- for å vurdere hvilke tiltak er aktuelle for at beboeren kan få et tilrettelagt botilbud og nødvendig bistand fra andre instanser
- for å tilrettelegge asylprosedyre og få asylsaken tilstrekkelig opplyst
- for å rapportere til Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel (KOM).

Hvis en beboer i asylmottak kan være utsatt for menneskehandel, skal du ta kontakt med UDI regionale enhet og gi følgende informasjon:

- Bakgrunnen for at søkeren er identifisert som et mulig offer for menneskehandel.
- Er identifiseringssamtale gjennomført? Hvis ja,
 - hvem har gjennomført identifiseringssamtale?
 - hvilken informasjon om rettigheter til bistand ble gitt under samtalen?
 - ønsker søkeren å ta imot bistand, og hvordan er dette fulgt opp?
 - oppgir søkeren selv å være utnyttet?
- Hvilke(n) utnyttingsform(er) har søkeren vært utsatt for?
- Hvor har utnyttingen funnet sted (i hjemlandet, på reisen (hvilke(t) land), og/eller i Norge)?
- Har søkeren anmeldt bakpersoner eller vitnet i sak/forklart seg for politiet?
- Informasjon om eventuelle igangsatte oppfølgingstiltak (kontakt med ROSA, tilrettelegging i asylmottak, helsehjelp eller annet).
- Informasjon om kontakt med politiet eller barnevernet, og om iverksatte tiltak overfor eventuelle medfølgende barn, hvis aktuelt.
- Vurdering av eventuelt behov for tilrettelegging i asylmottak eller under asylintervjuet.

Informasjonen skal gis muntlig på telefon eller via skjermmøte av hensyn til personvernet.

Du trenger ikke samtykke fra beboeren for å gi informasjon til UDI.

4.5 Vurder tilrettelagt botilbud i samråd med UDI

Vurder i samråd med UDIs regionale enhet om det er behov for plass på kritesenter. ROSA har tilbud om trygt botilbud for kvinner over 18 år som er utnyttet i menneskehandel (og eventuelle medfølgende barn). For andre voksne (og eventuelle medfølgende barn) kontakt kommunalt kritesenter. Du finner oversikt over kontaktinformasjon på [nettsiden til Kritesentersekretariatet](#).

4.6 Varsle politiet

I samråd med saksbehandler på UDIs regionale enhet skal du vurdere om avvergingsplikten trer inn. Du har *plikt til* å gi opplysninger til politiet, uten hinder av taushetsplikt, for å avverge alvorlige straffbare handlinger som er nevnt i [straffelovens § 196 \(ekstern lenke\)](#), eksempelvis grov kroppsskade, voldtekt, grov menneskehandel og grov frihetsberøvelse. Plikten til å varsle trer inn når det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at lovbruddet er eller vil bli begått.

Du kan lese mer om avvergingsplikten på www.plikt.no.

Hvis asylmottaket gir opplysninger til både politi og barneverntjenesten i en sak, skal asylmottaket gjøre begge instansene kjent med dette, så de kan samarbeide om videre saksgang.

4.7 Gi beboeren hjelp til å politianmelde

Du skal gi beboeren som ble/er utsatt for vold/kriminelle handlinger på eller utenfor asylmottaket bistand til å anmelde vold/kriminalitet.

4.8 Varsle barnevernet

I samråd med saksbehandler i UDIs regionale enhet skal du vurdere om du har plikt til varsle barnevernet (opplysningsplikt). Plikten trer inn når du har grunn til å tro eller er bekymret for at et barn

- blir mishandlet eller utsatt for andre former for alvorlig omsorgssvikt
- har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker, eller
- blir utsatt for menneskehandel

Se [UDI 2014-015 Opplysningsplikt til barnevernet](#) og [UDI 2014-031](#) punkt 2.4.3. for mer informasjon om opplysningsplikten.

Du skal gi informasjon til barnevernstjenesten ved å skrive bekymringsmelding til lokal barneverntjeneste. Bruk skjema som er vedlagt UDI 2014-015. Brevet skal sendes som vanlig post.

Asylmottaket skal sende kopi av bekymringsmeldingen til UDIs regionale enhet i Mot-portalen som generell korrespondanse tilknyttet beboeren. Hvis asylmottaket gir opplysninger til både politi og barneverntjenesten i en sak, skal asylmottaket gjøre begge instansene kjent med dette, så de kan samarbeide om videre saksgang.

4.9 Registrer i Mot-portalen

Du skal registrere opplysninger om beboeren som er *nødvendige* for å gi tilrettelagt botilbud og oppfølging i Mot-portalen, i tråd med gjeldende rutiner.

4.10 Tiltak rettet mot andre beboere på mottaket

Asylmottaket skal vurdere om det er aktuelt å iverksette andre tiltak på asylmottaket for å ivareta sikkerheten til sårbare grupper i tråd med Generelle krav til drift av asylmottak pkt. 2.6 b)

5 Mer informasjon og veiledning

Mer informasjon om menneskehandel finner du på

- [RKVTS sin side Mennesker til salgs \(menneskehandel\)](#)
- [Politiets side om menneskehandel](#)

For å få veiledning kan du ta kontakt med

- UDIs regionale enhet. UDIs regionale enhet har en saksbehandler som har ansvar for å veilede og følge opp mottaksansatte i arbeidet med å identifisere og gi oppfølging til mulige ofre.
- [Rosa](#), telefonnummer 22 33 11 60